

پرسی تطبیقی تمایز نفس از بدن از دیدگاه افلاطون،

ابن سینا و دکارت

سرشناسه	: شفيعی، راضيه، ۱۳۷۰ -
عنوان و نام پديدآور	: بررسی تطبیقی تمایز نفس از بدن از دیدگاه افلاطون، ابن سینا و دکارت/ مولف راضیه شفیعی.
مشخصات نشر	: تهران: سنچش و دانش، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۲۳۹ ص.: نمودار.
شابک	: 978-600-469-534-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: افلاطون، ۴۲۷ - ۳۴۷ ق.م. - دیدگاه درباره نفس
موضوع	: Plato - Views on spirit
موضوع	: ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۲۷۰ - ۴۲۸ ق.م. - دیدگاه درباره نفس
موضوع	: Avicenna - Views on spirit
موضوع	: دکارت، رنه، ۱۵۹۶ - ۱۶۵۰ م. - دیدگاه درباره نفس
موضوع	: Descartes, Rene- Views on spirit
موضوع	: جسم و جان
موضوع	: Mind and body
موضوع	: جسم و جان - جنبه‌های مذهبی - اسلام
موضوع	: Mind and body - Religious aspects - Islam
موضوع	: عیس - جنبه‌های مذهبی - اسلام
موضوع	: Spirit - Religious aspects - Islam
موضوع	: دین انسان (فلسفه)
موضوع	: Human body (Philosophy)
رده بندی کنگره	: BBR۵۵۷۱۰۶۶
رده بندی دیویی	: ۱۸۰/۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۲۱۳۰۱

بررسی تطبیقی تمایز نفس از بدن از دیدگاه افلاطون، ابن سینا و دکارت

مؤلف:	راضیه شفیعی
ناشر:	انتشارات سنچش و دانش
تیراژ:	۵۰ نسخه
نوبت چاپ:	اول، ۱۳۹۶
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۶۹-۵۳۴-۳

آدرس: خ دانشگاه - تقاطع روانمهر - ساختمان سنچش و دانش پ ۱۲۶

۲۴۰۰۰ تومان

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ می باشد.

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۳	۱. بیان مسأله
۱۳	۲. اهمیت موضوع
۱۳	۳. ضرورت پژوهش
۱۴	۴. اهداف پژوهش
۱۴	۵. سؤال اصلی
۱۴	۶. سؤالات فرعی
۱۴	۷. فرضیات
۱۴	۸. روش پژوهش
۱۵	۹. پیشینه‌ی موضوع
۱۵	۱۰. تاریخچه‌ی بحث
۱۹	فصل اول:
۱۹	کلیات پژوهش
۲۰	۱-۱. احوال، آراء و آثار ابن سه فیلسوف
۲۰	۱-۱-۱. زندگی‌نامه افلاطون
۲۱	۱-۱-۱-۱. فلسفه افلاطون
۲۲	۱-۱-۱-۲. آثار افلاطون
۲۳	۱-۱-۱-۳. آثار وی درباره میثاق نفس
۲۴	۱-۱-۲. زندگی‌نامه‌ی ابن سینا
۲۵	۱-۱-۲-۱. نظام فلسفی ابن سینا
۲۶	۱-۱-۲-۲. آثار ابن سینا
۲۶	۱-۱-۲-۳. آثار وی درباره میثاق نفس
۲۸	۱-۱-۳. زندگی‌نامه‌ی دکارت
۲۹	۱-۱-۳-۱. نظام فلسفی دکارت
۳۱	۱-۱-۳-۲. آثار دکارت
۳۲	۲-۱. مفهوم‌شناسی
۳۲	۱-۲-۱. معنای لغوی نفس
۳۴	۱-۲-۲. نفس از دیدگاه فلاسفه بزرگ
۳۴	۱-۲-۲-۱. نفس از نگاه افلاطون
۳۴	۱-۲-۲-۲. نفس از نگاه ارسطو
۳۵	۱-۲-۲-۳. نفس از نگاه فارابی

۳۶	۴-۲-۲-۱. نفس از نگاه ابن سینا
۳۷	۵-۲-۲-۱. نفس از نگاه دکارت
۳۷	۶-۲-۲-۱. نفس از نگاه سهروردی
۳۸	۳-۱-۱. نفس در قرآن کریم
۳۹	۴-۱-۱. معنای اصطلاحی نفس در روایات
۴۰	۵-۱-۱. تفاوت معنایی روح و نفس
۴۱	۶-۱-۱. معنای لغوی بدن
۴۱	۷-۱-۱. معنای بدن در اصطلاحی فیلسوفان
۴۲	۳-۱. دوگانه انگاری یا یگانه انگاری نفس و بدن در فلسفه ی غرب
۴۲	۱-۳-۱. دیدگاه دوگانه انگارانه
۴۳	۲-۳-۱. دیدگاه یگانه انگارانه
۴۴	۴-۱. ثنویت رایج. وحدت گرایی نفس و بدن در اندیشه ی اسلامی
۴۴	۱-۴-۱. دیدگاه یویت گرا
۴۴	۲-۴-۱. دیدگاه وحدت گرا
۴۵	فصل دوم:
۴۵	پیرامون نفس (۱)
۴۶	۱-۲. اهمیت شناخت نفس
۴۷	۱-۱-۲. از دیدگاه افلاطون
۴۷	۲-۱-۲. از دیدگاه ابن سینا
۴۸	۳-۱-۲. از دیدگاه دکارت
۴۹	۲-۲. تعریف نفس
۴۹	۱-۲-۲. از نظر افلاطون
۵۳	۲-۲-۲. از نظر ابن سینا
۵۴	۳-۲-۲. از نظر دکارت
۵۹	۳-۲. ماهیت نفس
۶۰	۱-۳-۲. از نظر افلاطون
۶۱	۲-۳-۲. از نظر ابن سینا
۶۲	۳-۳-۲. از نظر دکارت
۶۳	۴-۲. ماهیت بدن
۶۳	۱-۴-۲. مراحل تکوین بدن
۶۳	۲-۴-۲. آفرینش ساخت نفس
۶۴	۳-۴-۲. جوهر جسمانی
۶۴	۱-۳-۴-۲. تعریف جسم از نظر ابن سینا
۶۵	۲-۳-۴-۲. تعریف و اثبات آن از نظر دکارت
۶۸	۳-۳-۴-۲. دلایل دکارت بر اثبات وجود بدن
۷۱	۵-۲. اثبات وجود نفس
۷۲	۱-۵-۲. از نظر افلاطون

- ۷۳-۲-۵. از نظر ابن سینا _____
- ۷۴- برهان انسان معلق در فضا _____
- ۷۵- برهان استمرار _____
- ۷۶- برهان وحدت نفس و برهان «من» _____
- ۷۷- برهان روان‌شناختی _____
- ۷۷-۲-۵.۳. از نظر دکارت _____
- ۸۱-۲-۵-۳. نقد و بررسی دلیل اثبات نفس دکارت _____
- ۸۳-۲-۶. مراتب و قوای نفس _____
- ۸۳-۲-۶-۳. اجزای نفس از نگاه افلاطون _____
- ۸۵- تمثیل هیولای روح در جمهوری _____
- ۸۶-۲-۶-۳-۱. تبیین اجزاء _____
- ۸۸-۲-۶-۳-۲. حلیفه‌ی اجزای نفس _____
- ۹۰-۲-۶-۳. قوای نفس از نظر ابن سینا _____
- ۹۱-۲-۶-۴. اقسام نفس _____
- ۹۳-۲-۶-۵. حالات نفس از نظر دکارت _____
- ۹۳-۲-۶-۵-۱. قوای نفس از نگاه دکارت _____
- ۹۴-۲-۶-۵-۲. صفات نفس از نظر دکارت _____
- ۹۹- فصل سوم: _____
- ۹۹- پیرامون نفس (۲) _____
- ۱۰۰-۳-۱. حدوث یا قدم نفس _____
- ۱۰۰-۳-۱-۱. گوناگونی آراء در حدوث و قدم نفس _____
- ۱۰۰-۳-۱-۲. انواع حدوث و قدم نفس _____
- ۱۰۱-۳-۱-۳. قائلین به حدوث نفس _____
- ۱۰۱-۳-۱-۴. قائلین به قدم نفس _____
- ۱۰۲-۳-۱-۵. نظریه قدم نفس از نگاه افلاطون و ادله وی بر اثبات قدم نفس _____
- ۱۰۲-۳-۱-۵-۱. ادله‌ی متعصبان افلاطون بر اثبات قدم نفس _____
- ۱۰۳-۳-۱-۵-۲. قدیم بودن نفس افلاطون _____
- ۱۰۷-۳-۱-۵-۳. نقد ادله قدم نفس افلاطون _____
- ۱۰۸-۳-۱-۶. دیدگاه افلاطون درباره تناسخ نفس _____
- ۱۰۹-۳-۱-۷. دیدگاه ابن سینا درباره‌ی حدوث و قدم نفس _____
- ۱۰۹-۳-۱-۷-۱. نظریه روحانیة الحدوث و روحانیة البقاء _____
- ۱۱۲-۳-۱-۷-۲. ادله ابن سینا بر حدوث نفس _____
- ۱۱۵-۳-۱-۸. دیدگاه ابن سینا در باره تناسخ _____
- ۱۱۵-۳-۱-۹. حدوث نفس انسانی از دیدگاه دکارت _____
- ۱۱۶-۳-۲. تجرد نفس _____
- ۱۱۶-۳-۱-۲. معنای تجرد نفس _____

۱۱۷	۲-۲-۳. تجرد نفس از نگاه افلاطون و ادلّه او بر آن
۱۱۹	۳-۲-۳. تجرد نفس از نگاه ابن سینا و ادلّه او بر آن
۱۲۲	۴-۲-۳. دلایل تجرد نفس از نگاه دکارت
۱۲۴	۳-۳. بقای نفس
۱۲۴	۱-۳-۳. دلایل افلاطون بر بقای نفس
۱۳۱	۲-۳-۳. اثبات بقا و جاودانگی نفس از نظر ابن سینا
۱۳۴	۳-۳-۳. بقای نفس از نظر دکارت
۱۳۹	۴-۳-۳. در بیان فناء بدن
۱۳۹	۴-۳. رابطه‌ی نفس و بدن
۱۳۹	۱-۴-۳. رابطه نفس و بدن از نظر ارسطو
۱۳۹	۲-۴-۳. نظر افلاطون درباره‌ی رابطه‌ی نفس و بدن
۱۴۰	۳-۴-۳. نظر ابن سینا درباره‌ی رابطه‌ی نفس و بدن
۱۴۵	۴-۴-۳. نظر دکارت درباره‌ی رابطه‌ی نفس و بدن
۱۵۱	۵-۳. روح بخاری واسطه‌ی روح نفس و بدن
۱۵۲	۱-۵-۳. چیستی روح بخاری
۱۵۴	۲-۵-۳. محل روح بخاری (نفس و بدن): (نظر مشائیین)
۱۵۵	۳-۵-۳. غده صنوبری
۱۵۶	۶-۳. تاثیر و تاثر متقابل نفس و بدن
۱۵۶	۱-۶-۳. صفات بدنی
۱۵۸	۲-۶-۳. صفات مشترک نفس و بدن
۱۵۹	۳-۶-۳. هم‌کنشی: چهار نوع نسبت
۱۶۰	۱-۳-۶-۳. نقدها
۱۶۱	۴-۶-۳. تاثیر متقابل نفس و بدن از دیدگاه افلاطون
۱۶۳	۵-۶-۳. تاثیر و تاثر متقابل نفس و بدن از دیدگاه ابن سینا
۱۶۳	۱-۵-۶-۳. اشکالاتی بر نظریه تاثیر و تاثر متقابل نفس و بدن
۱۶۴	۲-۵-۶-۳. طرح اشکال
۱۶۵	۳-۵-۶-۳. پاسخ مشائیین
۱۶۶	۶-۶-۳. وابستگی دوسویه نفس و بدن از نظر دکارت
۱۶۹	فصل چهارم:
۱۶۹	تمایز نفس از بدن
۱۷۰	۱-۴. آیات دال بر تک ساحتی نبودن آدمی
۱۷۱	۲-۴. مسئله تمایز نفس از بدن
۱۷۳	۳-۴. ثنویت‌گرایی
۱۷۳	۱-۳-۴. انواع نظریه‌های ثنویت‌گرایی و نقدهای وارد بر آن
۱۷۳	۱-۱-۳-۴. ثنویت افراطی و معتدل
۱۷۴	۲-۱-۳-۴. باروخ اسپینوزا: وحدت وجودی نفس و بدن، دو وجه یک نظام واحد
۱۷۸	۳-۱-۳-۴. مالبرانش: نظریه فعل موقعی

۱۸۰	۴-۳-۱. لایب نیتس: هماهنگی پیشین بنیاد(خداوند) و غالب بودن بر بدن
۱۸۵	۴-۳-۱. نقد این دو نظریه اخیر
۱۸۶	۴-۳-۱. نظریه پدیدار فرعی براد
۱۸۷	۴-۴. وحدت گروهی مادی
۱۸۸	۴-۱-۱. اصالت وحدت و انواع آن
۱۸۸	۴-۱-۱. مذهب اصالت ماده یا ماده انکاری
۱۸۹	۴-۱-۱. ایده الیسم
۱۸۹	۴-۱-۱. رفتارگرایی تحلیلی
۱۹۰	۴-۱-۱. همه پدیده انگاری
۱۹۰	۴-۱-۱. این همایی نوعی
۱۹۰	۴-۱-۱. این همایی مضاد
۱۹۱	۴-۱-۱. نظریه کارکرد گرایی
۱۹۱	۴-۱-۱. مدل کامپیوتر ذهن
۱۹۱	۴-۱-۱. نظریه دو حتمه ای
۱۹۲	۴-۱-۱. پدیدارباوری و ای فئومالیسم
۱۹۵	۴-۱-۱. آیا ملاک تست است یا نفس؟
۱۹۵	۴-۱-۱. ملاک بدن
۱۹۶	۴-۱-۱. ملاک نفس
۱۹۷	۴-۱-۱. تمایز نفس و بدن از دیدگاه بلاطور
۲۰۱	۴-۱-۱. تمایز نفس و بدن از دیدگاه ابن سینا
۲۰۶	۴-۱-۱. تمایز نفس و بدن از دیدگاه دکارت
۲۱۱	۴-۱-۱. استدلال های دکارت بر دوگانه انگاری
۲۱۶	۴-۱-۱. دلیل معارض
۲۱۷	۴-۱-۱. راه حل دکارت درباره مسئله تعامل و تجانس ذهن و بدن
۲۱۹	۴-۱-۱. مخالفین ثنویت دکارتی
۲۱۹	۴-۱-۱. اشکالات عام بر دوگانه انگاری دکارتی
۲۲۲	۴-۱-۱. نقدهای ثنویت دکارتی و راه حل های وی برای مشکل ثنویت
۲۲۴	۴-۱-۱. تعارض بین اصالت ماده و ثنویت
۲۲۹	فهرست منابع

مبحث نفس در میان اندیشمندان و حکمای الهی، پیشینه طولانی دارد و بحث رابطه نفس و بدن یکی از آن مباحث است. در واقع انسان شگفت‌آورترین و پیچیده‌ترین خلق خداست، موجودی که علاوه بر غرایز طبیعی و حیوانی و واکنش‌های جسمانی، دارای فطرت و شخصیتی روحانی است و با همین ویژگی‌های روحانی از دیگر موجودات زنده متمایز می‌گردد. موجودی که می‌اندیشد، انتخاب می‌کند و با تدبیر عقلانی و تلاش جسمانی، مشکلات را برای نیل به هدفی بهتر از پیش پای خود برمی‌دارد. انسانی که خالق هستی او را اشرف مخلوقات لقب داده و مفسرین واقعی وحی در باب شناختش فرموده‌اند: «من عرف نفسه فقد عرف ربه»^۱.

ترسیم گسسته وجود، انسان بدین نحو است که از یک سو به عنوان موجودی مخلوق «من نطفة امشاج» (انسان/۲) شناخته می‌شود، از سویی دیگر موجودی با فطرتی الهی که «فطر الناس علیها» (روم/۳۰) و لایق خلقت الهی که «انی جاعل فی الارض خلیفه» (بقره/۳۰) معرفی می‌گردد و از نظر بعد ارادی در مسیر حرکت جوهری «اما شاکراً و اما کفوراً» (انسان/۳) رخ می‌نماید. از این رو ژرفای وجودی انسان، زمانی در تیررس معرفت قرار می‌گیرد که شناخت نفس و رابطه‌اش با بدن در نگاهی فلسفی و با پشتوانه‌ای وحیانی تبیین شود. تبیین انسان همانا نفس او و مکتسبات نظری و عملی اوست. با این اوصاف اندیشه‌ها، اعمال و نیت آدمی نشانگر هویت او در تمامی عوالم و نشأت وجودی است و قیامت عرصه ظهور و بروز کامل حقیقت انسان است.

برای اثبات اینکه حقیقت انسان به نفس اوست، نه بدن مادی و خکی، باید این مسئله مناقشه آمیز روشن شود که آیا اصولاً انسان چگونه جوهری است؟ آیا جوهری وجودی انسان همین بدن جسمانی اوست؟! و یا بعد غیرمادی دیگری به نام نفس (روح) در شاکله‌ی وجود نقش آفرینی دارد؟! و بلکه نقش اصلی از آن اوست؟! فلاسفه‌ی مادی‌گرا که اصالت را به ماده، حس و تجربه می‌دهند، حقیقت انسان را منحصر به همین بدن مادی او می‌دانند. از لوازم این مبنای اعتقادی این است که حیات و بقاء انسان منحصر تا زمانی است که این بدن برپا باشد و با پدیده‌ی مرگ که نقطه‌ی پایانی حیات جسمانی است، وجود انسان هم پایان می‌پذیرد، و بسیاری از دیگر مبانی فلسفه‌ی مادی غرب

^۱ محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، (کتاب: محمد رفیع بن محمدحسن)، (بیروت: موسسة الرفاء، ۱۴۰۳)، ج ۲، ص ۳۲.

مثل اومانسیم(اصالت انسان)، لذت‌گرایی در اخلاق و دیگر مسائل مهم حیات انسان بر مبنای همین محدودیت حیات مادی انسان استوار است. اما اگر بتوانیم بر پایه‌ی اصول متقن فلسفی اثبات کنیم که این بدن مادی تنها ابزار پوشش تکاملی انسان است و حقیقت وجدی او را جوهری متعالی و غیرمادی به نام نفس تشکیل می‌دهد که به دلیل تجرد از ماده نامیرا و فناپذیر است و با وجود فساد و زوال بدن، هم‌چنان به حیات باقی خود ادامه می‌دهد، نگرش انسان نسبت به امتداد وجودی خود متحول می‌گردد و مسئله‌ی حیات پس از مرگ و فلسفه‌ی وجودی ارسال رسل و انزال کتب و مسائل اخروی و مبانی اخلاق فردی و اجتماعی و دیگر مسائل انسانی صبغه‌ی دیگری پیدا می‌کند. با توجه به اهمیت مسئله، جای پژوهش است که آراء سه فیلسوف شاخص، افلاطون، ابن سینا و دکارت را در این امر جویا سوب. آیا آن‌ها انسان را موجودی تک‌ساحتی می‌دانسته‌اند یا دو ساحتی؟ و براهین آن‌ها در این زمینه چیست؟ در رساله حاضر به دنبال تحقیق رویکرد این سه فیلسوف بزرگ در این زمینه هستیم.